

В.Б. КАЛИНОВСЬКИЙ

канд. іст. наук, доц.

Національний університет внутрішніх справ

УДК 343.575:351.761.3

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА ОРГАНІЗОВАНА ЗЛОЧИННІСТЬ І НАРКОБІЗНЕС: ПРОБЛЕМИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розглянуто особливості злиття корупції і наркобізнесу на сучасному етапі розвитку суспільних відносин і організація світовим співтовариством заходів протистояння глобальній злочинності.

Наркобізнес є найбільш поширеною міжнародною формою злочинності, що на людських стражданнях і житті здобуває величезний капітал. Нелегальне поширення наркотиків по своїй сутності можна порівняти з терористичними діями із застосуванням хімічної зброї. Генеральна Асамблея ООН у 1998 році на спеціальній Сесії, присвяченій боротьбі з незаконним обігом наркотичних засобів, поставила задачу до 2008 року істотно знизити поширення наркотиків. На "Зустрічі тисячоріччя" у 2000 році лідери провідних держав усього світу підтвердили свої прагнення до цієї мети. Глобалізація наркобізнесу, що охоплює більш 134 країн світу, вимушує визнати цю проблему міжнародною [1].

Однак слід зазначити, що наркобізнес не може розглядатися як самостійне явище, бо самим тісним образом увплетений в систему транснаціональної злочинності, тому для організації боротьби з ним необхідно розглядати загальні причини, що зв'язують наркобізнес і систему міжнародної організованої злочинності. Сьогодні організована злочинність впливає на діяльність ряду галузей економіки, нав'язуючи в окремих регіонах свої норми соціальної поведінки, а особливістю організованої злочинності є активне застосування кримінального тероризму для усунення від влади своїх конкурентів з метою досягнення надприбутку.

Так, великі кримінальні співтовариства мають тісний зв'язок з міжнародними наркокартелями і входять до них як невід'ємна складова - це породжує зростання злочинів, що пов'язані як з незаконним обігом наркотиків так і зі швидким розширенням ринку споживачів наркотиків [2]. Саме тому однією з характерних особливостей організованої злочинності є практично відкрите просування злочинними співтовариствами своїх представників в органи законодавчої та виконавчої влади на всіх рівнях її організації, а транснаціональна організована злочинність стала явною формою соціальної організації і являє собою інший рівнобіжний світ.

Національна організована злочинність є невід'ємною частиною транснаціонального організованого злочинного

співтовариства, що поєднує структури Європи, США, Латинської Америки, Азії. І результатом криміналізації суспільства є процес легалізації злочинності, що приводить до стирання чіткого розмежування протиправного від злочинного, злочинного від соціально схвалюваного, кримінального від повсякденно побутового. Особливу роль у цьому процесі грають засоби масової інформації (ЗМІ) створюючи світ віртуальної дійсності, у якій нав'язується представлення про могутність глобальної криміналізації і безпорадності протистояння перед нею. Глобалізація злочинної діяльності не є випадковим явищем, яке виходить за рамки природних процесів організації суспільних відносин, що вимагають розробки нових теорій для усвідомлення механізмів цього явища. Злочинність є природним породженням соціального середовища, і будь-які її перетворення рівною мірою репродукують як позитивні так і негативні сторони життя. Інтеграція світової економіки, перевага ринкових сил в економіці, поширення ліберальної демократії, трансформація систем виробництва і ринку робочої сили, революція засобів масової інформації, диктат споживацької ідеології - усе це результати глобалізації процесу формування загальносвітових принципів суспільного ладу [3].

Негативні сторони цього процесу - незаконна міграція, торгівля наркотиками, відмивання "брудних" грошей. Щорічно транснаціональні злочинні співтовариства незаконно вивозять понад мільйон нелегальних мігрантів, що складає доход більш 3,5 млрд. доларів США. Загальна вартість операцій у наркобізнесі перевищує 500 млрд. доларів, з яких близько 90 млрд, отриманих шляхом незаконного обігу наркотиків, відмивається і використовується як легальні інвестиції. За оцінками Міжнародного валютного фонду у світі щорічно відмивається 600 млрд. доларів, отриманих незаконним шляхом [4].

Під егідою ООН, Ради Європи, Євросоюзу, Групи восьми провідних держав світу розроблені і прийняті конвенції, угоди, керівні принципи і рекомендації з боротьби зі злочинністю, корупцією, наркобізнесом, відмиванням "брудних" грошей. Усі ці негативні процеси не можуть

розглядатися як самостійні, тому що вони є різними гранями цілісного соціального відображення процесів глобалізації світового укладу життя. Природно, що проблема глобалізації злочинності вимагає об'єднання зусиль усього світового співтовариства. Саме ці проблеми визначили прийняття 12-15 грудня 2000 р. у Палермо Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності, яку підписали 130 держав. Перевага ринкових сил в економіці, економічний лібералізм приводять до зосередження основної частки прибутку від національних економік у руках вузького шару олігархії, прискорюючи ріст убогості, безробіття, безпритульності, що у свою чергу, є живильним для середовищем злочинності, наркоманії, алкоголізму. За даними ООН, третина населення країн, що розвиваються, живе в абсолютній убогості, більше 100 млн. дітей є безпритульними. Ці процеси усе більш чітко розкривають сутність лібералізму, що фактично виявляється відвертим соціал-дарвінізмом, який вирішує хто гідний жити на землі, а кого необхідно "елімінувати" [5].

Глобалізація породила пронизуючу все суспільство корупцію зверху і вуличну злочинність знизу, що зв'язані з наркобізнесом як ядро на обох рівнях [6]. Відкрито про корупцію перших державних осіб у XX столітті стали говорити в 1990 р., а в 1999 р. виходять роботи "Повна хронологія XX століття" і "Історія XX століття", у яких дається аналіз цього процесу [7, 8].

Було б невірним, піднімаючи проблему корупції і незаконної торгівлі наркотиками, представляти їх характерними рисами результату глобалізації і породження негативних сторін розвитку суспільства в XX сторіччі. Як корупція так і наркотики тисячоліттями зв'язані з процесом розвитку суспільства. Про корупцію, як про «псування» влади, писали Платон і Аристотель, характеризуючи це явище як політичне. Механізми корупції вищих діячів держави досить глибоко розглядалися ще у 70-х роках XX століття М. Бакуліним у роботі "Корупція" і Н. Макіавеллі в роботі "Розвиток державності".

М. Бакулін підкреслює, що для будь-яких правителів держави корупція (лат. *corruptio* - підкуп) виступає як засіб керування і є інструментом у руках професійних політиків, для яких цей інструмент дозволяє перемагати і зберігати владу всіма можливими способами.

Причина чіткого прояву корупції, як інструмента «політичного мистецтва», на рубежі 80-90-х років XX століття визначається тим, що на даному етапі політична влада контролювалася не силою озброєння, а фінансовою міццю. У 80-х роках світовий ринок був охоплений фінансовою лихоманкою. Валютно-фінансові біржові спекуляції нової інформаційної системи стали процесом, що вийшов за рамки економічної дійсності. Усе це привело до різкої зміни колишніх цінностей. Саме про це говориться в Доповіді ради Римського клубу "Перша глобальна революція". Корупція верхніх правителів розцвіла на тлі втрати цінностей і трансформації керування у світі фінансів. Характерною рисою цього періоду є активне зрощування політичної й економічної влади для досягнення фізичного

панування. У роботі А. Зінов'єва «На пути к сверхобществу» цей феномен названий "кухнею влади" [9].

У системі управління суспільством завжди існував феномен, що виходив за рамки державності і впливав на внутрішньодержавну політику. На різних етапах розвитку держави його значимість має різну частку в загальній складовій механізмі керування суспільством. Феномен "кухні влади" припускає участь у процесі прийняття рішень верховною владою поряд з офіційними структурами державної влади також і банкірів, керівників мас-медіа, бізнесменів, лідерів мафіозних груп, усіх тих, кого породила система перебудови і чий інтереси вона покликана виражати

Влада завжди була власністю і, у залежності від її соціального рівня значимості, може бути особистою, приватною і суспільною. Саме цей факт дозволив "кухні влади" на даному етапі розвитку суспільства перетворити владу в товар, який поряд з фінансовими і сировинними технологічними ринками представляє ринок влади. Корупція в даному випадку виступає механізмом продажу влади на ринку владних послуг, де поряд з бартерним обміном послугами влади здійснюється безпосередній її продаж [10]. У силу того, що складовими влади є матеріальна, фізична й ідеологічна основи, то існує і тіньова торгівля кожною її складовою з різним ступенем прояву відкритості. Фактично політичні рішення приймаються тими людьми, які не тільки представляють уряди і мають політичні інтереси, але й особисто зацікавлені в процесах глобалізації, що стала винятковим джерелом потенційного багатства для світової еліти [11]. Ринки послуг влади існують як національні, так і транснаціональні. Між ними йде конкуренція, що періодично виявляється в корупційних скандалах, що виступають ні чим іншим як інструментом виламування (підриву) національного ринку влади.

Корупція на тіньовому ринку влади спирається на найбільш прибуткові джерела фінансування, такі як: нелегальна торгівля зброєю, людьми, наркотиками, що і породжує її криміналізацію. Природно, що як боротьба так і організація боротьби з незаконним обігом наркотиків представляють істотну складність при її вирішенні зусиллями однієї держави. Саме цим визначено зміст Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності. Однак на шляху її реалізації, виникають серйозні труднощі, що вимагають внесення доповнень і змін у КК України. До числа особливо складних слід віднести внесення змін щодо поняття "криміналізація корупції". Про це свідчить той факт, що незважаючи на Конвенцію Ради Європи від 27 січня 1999 року "Про кримінальну відповідальність за корупцію" та Конвенції ООН проти транснаціональної злочинності, у яких особлива увага приділена криміналізації корупції, усе ще відсутні федеральні закони і відповідні державні програми боротьби і попередження корупції. В даний час також немає і єдиної системи оперативно-розшукової інформації про організовану злочинність, а також про незаконний обіг наркотиків. Правоохо-

ронні відомства в інформаційному плані розвиваються автономно. Інформаційно-пошукові системи (про злочинні організації, про їхніх лідерів, про корупційні зв'язки, про бойові структури й ін.) у різних суб'єктах оперативно-розшукової діяльності між собою не пов'язані і створюються за різними критеріями, без урахування міжнародних стандартів.

На наш погляд, сьогодні назріло питання про створення надвідомчого органа координації суб'єктів оперативно-розшукової діяльності в боротьбі з організованою злочинністю, що повинний входити в структуру Адміністрації Президента України. Це дозволить систематизувати дані в оперативно-розшуковому інформаційному просторі, усунути міжвідомчу конкуренцію, відробити чіткі механізми взаємодії по резонансних кримінальних справах і технології ліквідації конкретних злочинних об'єднань, визначити єдину стратегію суб'єктів оперативно-розшукової діяльності в боротьбі з організованою злочинністю, корупцією, тероризмом і незаконним обігом наркотиків в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гриненко І. Наркобізнес та національна безпека. - Київ: Сфера, 2002. -211 с.
2. Кувалдин В. Глобализация - светлое будущее человечества? // НГ-Сценарий -2000. -№ 9. -С.5.
3. Тревоги мира. Социальные последствия глобализа-

ции мировых процессов: Доклад ЮНРИСД (НИИ социального развития при ООН). -М. Ин-т этнологии и антропологии РАН, 1997.

4. Овчинников В.С. XXI век против мафии. -М.: ИНФРА-М, 2001. -148 с.
5. Парин А.С. Глобальное политическое прогнозирование в условиях стратегической нестабильности. -М.: Эдиториал УРСС, 1999. -162 с.
6. Майданик К.Л. Современный системный кризис мирового капитализма и его воздействие на общество периферии (Латинская Америка) // Постиндустриальный мир и Россия. -М.: Эдиториал УРСС, 2001. -304 с.
7. Уильямс Н., Уоллер Ф., Роузт Д. Полная хронология XX в. -М. Вече АСТ, 1999.
8. Гренвилл Дж. История XX века Люди. События. Факты. -М.: Аквариум, 1999.
9. Монтес М.Ф., Попов В. В. «Азиатский вирус» или «голландская болезнь»? Теория и история валютных кризисов в России и других странах: -М.: Дело, 1999. -С.104-105.
10. Бандурка А.М., Друзь В.А. Психология власти. - Харьков: Университет внутренних дел, 1999. -325с.
11. Кастельс М. Глобальный капитализм и новая экономика: значение для России // Постиндустриальный мир и Россия. -81 с.

Надійшла до редколегії 03.07.2003

КАЛИНОВСКИЙ В.Б. ТРАНСНАЦИОНАЛЬНАЯ ОРГАНИЗОВАННАЯ ПРЕСТУПНОСТЬ И НАРКОБИЗНЕС: ПРОБЛЕМЫ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Рассмотрены особенности слияния коррупции и наркобизнеса на современном этапе развития общественного отношения и организация мировым сообществом мер противостояния глобальной преступности.

KALINOVSKY V.B. THE TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME AND NARCOTIC BUSINESS: PROBLEMS OF LAW-ENFORCEMENT ACTIVITY

Features of merge of corruption and narcotic business at the present stage of development of the public attitude and the organization by the world community of measures of an opposition of global criminality are considered.

УДК 349.3(477)

М.М. КЛЕМПАРСЬКИЙ

Національний університет внутрішніх справ

СПІВВІДНОШЕННЯ ТЕРМІНІВ “СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ” ТА “СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ” В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Досліджені особливості та шляхи подальшого розвитку понять “соціальний захист” і “соціальне забезпечення” у законодавстві держави.

Новітні політичні та економічні умови існування суспільства та забезпечення його належної життєдіяльності потребують і відповідного перегляду багатьох правових відносин, що діють у суспільстві. До прийняття 28 червня 1996 року Конституції України, у державі існувало тільки соціальне забезпечення непрацездатних. Однак політичні

та економічні реформи, що здійснюються в Україні, вносять багато коректив до сфери регулювання соціального забезпечення населення. Нині діюча Конституція України визначає пріоритет людини над іншими відносинами, існуючими у суспільстві; завдяки Конституції людина визнається найголовнішою соціальною цінністю, і в дер-